

Eerste Kamer der Staten-Generaal
Commissie Economische Zaken
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag
postbus@eerstekamer.nl

Gezamenlijke Peelgroepen
p/a Stichting Mens, Dier & Peel
Postbus 43
5420 AA Gemert
info@mensdierenpeel.nl

Betreft: Wijziging van de Meststoffenwet (invoering
mestverwerkingsplicht)

De Peel, 17 oktober 2013

Geachte senator,

dinsdag 29 oktober staat de wijziging van de Meststoffenwet (invoering mestverwerkingsplicht) op de agenda van de commissie EZ. Wij, de gezamenlijke bewoners- en milieugroepen uit de Peel (Oost-Brabant en Noord-Limburg) maken ons ernstige zorgen over de impact van deze wetswijziging op de leefbaarheid, volksgezondheid en het milieu in onze regio. Ook hebben we twijfels over de praktische uitvoerbaarheid van deze wetswijziging. We lichten dit toe in deze brief.

De wijziging van de Meststoffenwet is gebaseerd op de overweging dat invoering van mestverwerking een mogelijk alternatief is voor productiebegrenzing van dierlijke meststoffen en dat dit zou leiden tot vermindering van de milieudruk afkomstig van dierlijke mest op landbouwgronden. Ook beoogt de wet ruimte te bieden aan wat genoemd wordt 'innovatieve ontwikkeling' van de veesector.

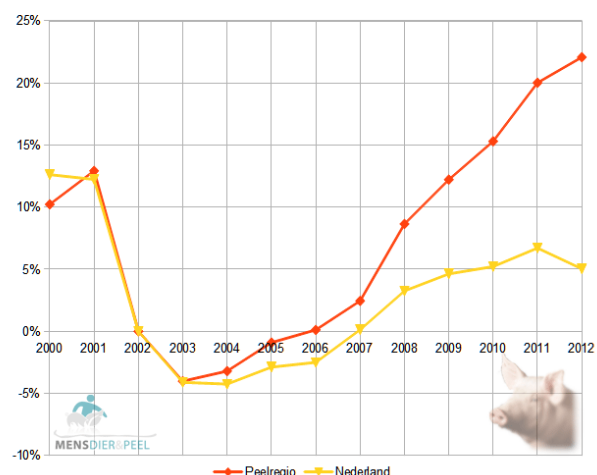
Toenemende veeverdichting

Op de eerste plaats brengen we onder uw aandacht dat de varkensstapel, die primair verantwoordelijk is voor het mestprobleem, sinds de Reconstructiewet in 2003 in de Peelregio met 22 procent is toegenomen. Dit is mede het gevolg van de veel te ruime begrenzing van het huidige diercompartiment (globaal van Midden-Brabant tot Midden-Limburg), waardoor dierproductierechten zich in toenemende mate concentreren in de Peelregio. Het gevolg van deze veeverdichting is dat het mestoverschot in de Peelregio is opgelopen tot circa 70 procent.

Verplichte mestverwerking

De gewijzigde Meststoffenwet voorziet in verplichte mestverwerking per 1 januari 2014. Indien u akkoord gaat met dit voorstel, zullen er tientallen mestfabrieken gebouwd gaan worden in de Peelregio. Daarmee wordt niet alleen een onwenselijke situatie in stand gehouden, maar bestaat tevens een zeer reëel risico van aanzuigende werking. Veebedrijven zullen zich bij voorkeur in de directe omgeving van deze mestfabrieken gaan vestigen om te besparen op transportkosten. Dit

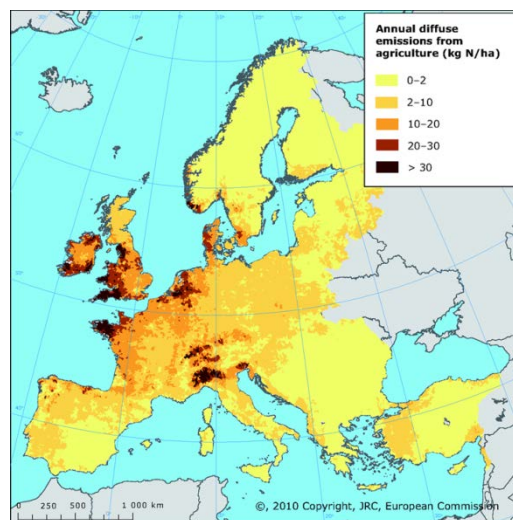
Trend varkensstapel Peelregio - Nederland / 2000 - 2012 (Bron: CBS)

leidt tot verdere veeverdichting, nog méér mest, toename van de infectiedruk, grotere kans op uitbraak van dierziekten, méér antibioticagebruik om dit te beteugelen en als gevolg hiervan toenemende risico's op ontstaan en verspreiding van resistente pathogenen.

Volksgezondheid

In dit verband herinneren wij u aan twee grote uitbraken in onze regio, de varkenspest in Venhorst (1997) en de recente Q-koortsepidemie rondom Herpen en Landerd (2007-2009). Ook wijzen wij u op de luchtkwaliteit die niet bepaald goed is te noemen in de Peelregio, ondanks allerlei maatregelen zoals installatie van luchtwassers. Zie onder andere rapport 'Duurzaamheid intensieve veehouderij: vervolgonderzoek 2013' van de Algemene Rekenkamer en rapport Gezondheidsraad: 'De invloed van stikstof op de gezondheid' (2012). Daarnaast klagen inwoners in de overbelaste veehouderijgebieden in toenemende mate over stank- en geluidsoverlast.

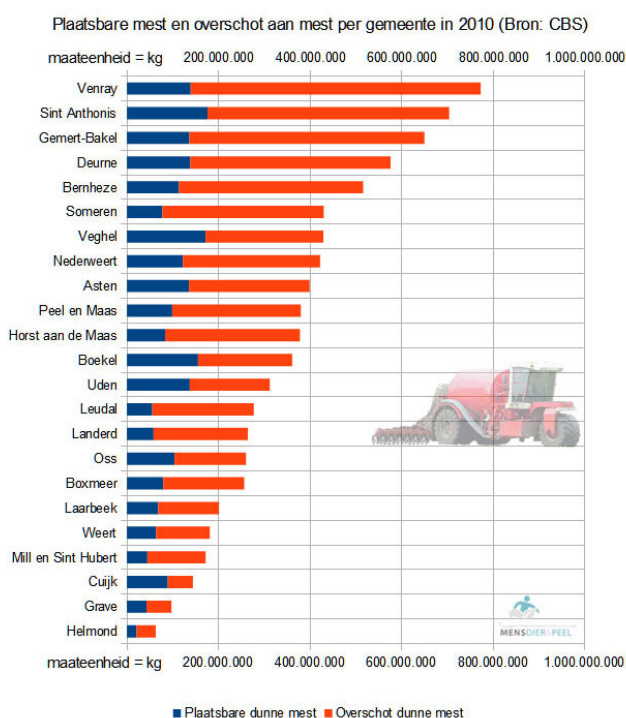

Mestverwerking géén oplossing

We realiseren ons dat het beoordelen en afwegen van genoemde aandachtspunten vooral een taak zijn van de Tweede Kamer en dat de Eerste Kamer primair kijkt naar de uitvoerbaarheid en deugdelijkheid van wetgeving. Voordat we op deze aspecten ingaan, willen we u graag in het kort informeren over het feitelijk effect van mestverwerking.

Mestverwerking draait in wezen maar om één ding: reduceren van het totale volume van de mest om te

kunnen besparen op de transportkosten. Netto neemt de omvang van het mineralenoverschot daardoor niet af, maar blijft gelijk. Sterker nog: indien mestvergisters worden ingezet, neemt het mineralenoverschot zelfs toe. Dunne mest bestaat voor 90 procent uit water en kan niet zelfstandig worden vergist zonder toevoeging van allerlei co-producten (dus extra mineralen). Bovendien legt het verbouwen van co-producten extra beslag op de schaarse grond in Nederland. Wanneer we kijken naar de herkomst van het geproduceerde gas, dan blijkt dat circa 90 procent van het gas afkomstig is van de co-producten en slechts 10 procent uit de mest. Het is om die reden onbegrijpelijk dat de overheid deze wijze van 'energieproductie' stimuleert met allerlei subsidieregelingen, waaronder de Subsidie Duurzame Energie (SDE+).

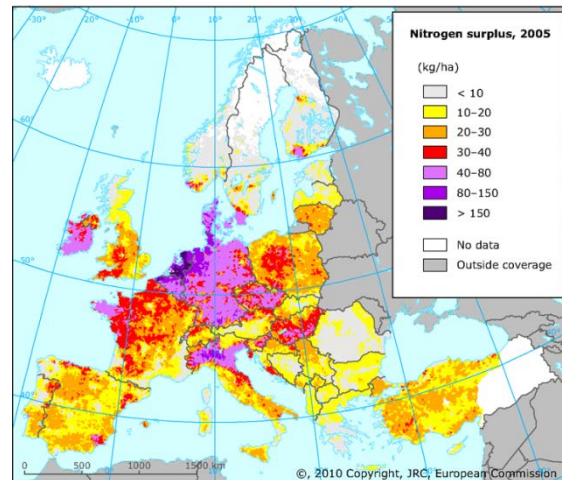
Géén duurzaam herstel

Ook andere vormen van mestverwerking zijn primair gericht op het reduceren van het totale (water)volume van de aangevoerde mest. Dit alles gaat gepaard met veel transportkilometers en gebruik van energie. Het veelvuldig aangehaalde idee dat door middel van mestverwerking fosfaten teruggewonnen kunnen worden, en als vervanger van kunstmest kan worden ingezet, dient eveneens in het juiste perspectief te worden geplaatst. Van de hoeveelheid fosfaat gebruikt in de landbouw is maar 5 procent afkomstig van kunstmest. De bijdrage

aan teruggewonnen fosfaat bedraagt dus hooguit 5 procent, terwijl het allergrootste probleem nog steeds het verlies aan stikstof is naar lucht, bodem en water. Verder zijn er op het gebied van ruimtelijke ordening problemen te verwachten met betrekking tot het vinden van 'geschikte locaties'. Niet alleen omwonenden; ook ondernemers op bedrijventerreinen verzetten zich steeds vaker tegen de komst van mestverwerkingsinstallaties.

Export?

Dát probleem wordt alleen maar groter door concentratie van de veehouderij in een overbelaste regio als de Peel. Ook het idee dat producten van mestverwerkingsinstallaties in het buitenland afgezet kunnen worden, berust op een aanname. Volgens de European Environmental Agency (EEA) is in de meeste EU-landen sprake van een stikstofoverschot. De vraag is dus of er überhaupt een afzetmarkt is voor deze meststoffen. Temeer omdat hierin allerlei geneesmiddelen en ziekteverwekkende organismen kunnen voorkomen. Kortom, mestfabrieken houden de disbalans in stand en hebben eerder een verstorend effect op het herstel van duurzame kringlopen. In feite wordt het mineralenprobleem verplaatst, maar niet opgelost.

Economisch belang

Duidelijk is dat het economisch belang (profit) voorop staat bij de gewijzigde Meststoffenwet en dat aandachtspunten als volksgezondheid (people) en milieu (planet) een ondergeschikte rol spelen.

Wanneer we echter naar het economisch belang kijken, dan dienen ook daar vraagtekens bij geplaatst te worden. Volgens cijfers van het CBS bedroeg de bijdrage van de varkenshouderij aan het BBP in 2012 slechts 0,16 procent. Onderzoek van de Vrije Universiteit Amsterdam wijst uit dat een groot deel van de externe kosten die gemoeid zijn bij de productie van vlees afgewenteld worden op de maatschappij. In 2008 ging het om een bedrag van minimaal 1,3 miljard euro. Omgerekend komt dat neer op 108 euro per varken. Daar staat een opbrengst van een paar tientjes voor de varkenshouder tegenover. Tel uit je winst.

Fraudegevoeligheid

We plaatsen kanttekeningen bij de praktische uitvoerbaarheid van de voorgestelde Meststoffenwet. Aan mestverwerking zijn hoge kosten verbonden en dat maakt de verleiding groot om 'creatieve' oplossingen te bedenken om hieraan te ontkomen. Zeker als de prijzen in de sector verder onder druk komen te staan. Uit onderzoek van Wageningen Universiteit blijkt bijvoorbeeld dat er tussen 2006 en 2010 in totaal 45 miljoen kg fosfaat is 'zoekgeraakt' afkomstig uit varkensmest. In het rapport zijn de verschillen in kaart gebracht tussen de berekende hoeveelheid fosfaat die van veehouderijbedrijven moet worden afgevoerd en de daadwerkelijke afgevoerde hoeveelheden op basis van de Vervoersbewijzen Dierlijke Mest (VDM). Het is nooit opgehelderd waar die enorme hoeveelheid fosfaat terecht is gekomen. Verder zijn er de afgelopen jaren diverse transporteurs en mestverwerkers beboet wegens fraude met mest.

Handhaving

We plaatsen vraagtekens bij het toezicht en naleving van de huidige en zeker ook de toekomstige, gewijzigde Meststoffenwet. Volgens § 2. Hoogte bestuurlijke boete Artikel 57 dient ingeval van overtreding van artikel 7 een bestuurlijke boete te worden betaald van:

- a. € 7 per kilogram stikstof waarmee de in artikel 8, onderdeel a, bedoelde gebruiksnorm voor dierlijke meststoffen is overschreden, vermeerderd met
- b. € 7 per kilogram stikstof waarmee de in artikel 8, onderdeel b, bedoelde stikstofgebruiksnorm is overschreden, en vermeerderd met

- c. € 11 per kilogram fosfaat waarmee de in artikel 8, onderdeel c, bedoelde fosfaatgebruiksnorm is overschreden.

Zover wij kunnen nagaan is er nooit een boete opgelegd voor de 'zoekgeraakte' 45 miljoen kg fosfaat. Bij elkaar opgeteld komt dit toch neer op een bedrag van minimaal 495 miljoen euro. Een aanzienlijke som geld in tijden van bezuinigen en crisis.

Crisis- en herstelwet en PAS

Zorgelijk is het onderbrengen van de gewijzigde Meststoffenwet onder de werking van de Crisis- en herstelwet (2009) met daarin een speciale stikstofregeling. Deze bepaalt dat veehouders hun bedrijf mogen uitbreiden zolang hun emissieniveau gelijk blijft. Dit leidt ertoe dat technische hulpmiddelen niet ingezet worden ten bate van de noodzakelijke emissiereductie, maar vooral worden ingezet voor uitbreiding van bedrijven. Een visionaire koppeling tussen de Programmatische Aanpak en de speciale stikstofregeling in de Crisis- en herstelwet ontbreekt. Die koppeling is noodzakelijk, omdat de kans dat de doelen van de PAS worden behaald dan nóg kleiner worden dan ze nu al zijn. Dit betekent dat de stikstofemissie niet daalt, maar juist verder zal toenemen.

Een ander aandachtspunt is dat de problematiek van de mestoverschotten al vele decennia bestaat. Het ontgaat ons dan ook volledig waarom de gewijzigde Meststoffenwet nu ineens onder de vleugels van de crisis- en herstelwet wordt gebracht. Eén van de belangrijkste doelstellingen van de Crisis- en herstelwet is immers het versnellen van besluitvormingsprocedures in - met name - het omgevingsrecht. We kunnen niet anders concluderen dat het onderbrengen van de gewijzigde Meststoffenwet onder de werking van de Crisis- en herstelwet is gedaan om het inspraakrecht van burgers te beperken. Daarmee wordt de rechtszekerheid en het beschadigde vertrouwen van burgers in de overheid nog verder aangetast.

Waterwet

Het is u ongetwijfeld bekend dat in dierlijke mest aanzienlijke hoeveelheden medicamenteuze middelen en pathogenen voorkomen. In de Waterwet ontbreken echter concrete criteria voor de lozing van pathogenen, antibiotica en andere medicamenteuze middelen die via het effluent en andere productstromen van mestverwerkingsinstallaties in het milieu terecht kunnen komen. Dat hiaat in de wetgeving gekoppeld aan de verplichting tot mestverwerking vinden wij onverantwoord. De Unie van Waterschappen heeft in Binnenlands Bestuur aangegeven dat de rijksoverheid de regie op dit punt strakker in handen moet nemen om een einde te maken aan de vervuiling van het oppervlaktewater met antibiotica. Een ander aandachtspunt is dat het toezicht op het correct functioneren van mestverwerkingsinstallaties niet is geregeld. Ook worden er geen opleidingseisen gesteld aan het bedienen van dergelijke installaties, terwijl deskundigen deze (mestvergistings)installaties kwalificeren als een 'chemische fabriek'.

Nertsenhoudery

We missen regels voor de productie en afvoer van mest van nertsenhoudery die zich in steeds sterkere mate concentreren in met name de Peelregio (Oost-Brabant en Noord-Limburg).

Reactie per artikel gewijzigde Meststoffenwet

We gaan nu in op een aantal artikelen in het voorstel voor de gewijzigde Meststoffenwet.

ARTIKEL 1

- Onder lid 2 wordt toegevoegd de term 'bedrijfsoverschot': "Hoeveelheid dierlijke meststoffen, uitgedrukt in kilogrammen fosfaat, die in een kalenderjaar op een bedrijf wordt geproduceerd boven de hoeveelheid die in het desbetreffende kalenderjaar."
 - OPMERKING: Het bedrijfsoverschot bestaat niet alleen uit fosfaat, maar juist en vooral uit een stikstofoverschot. Daar wordt geen of onvoldoende rekening mee gehouden.

- Met betrekking tot het ‘verwerken van dierlijke meststoffen’: Onduidelijk is welke specificaties de minister hiervoor denkt te gaan hanteren. Elders in Europa is ook sprake van een stikstofoverschot (zie toelichting hierboven).
- Met betrekking tot de ‘mestverwerkingsovereenkomst’: Er wordt gesproken van ‘de overdracht van dierlijke meststoffen van een landbouwer die op zijn bedrijf dierlijke meststoffen produceert aan een verwerker’. Het gebruik van het woord ‘landbouwer’ is niet passend in dit verband; het gaat om een ‘veehouder’.

ARTIKEL 10 EN 12

- In de artikelen 10, tweede lid, en 12, derde lid, wordt na «zand- of lössgrond» telkens een zinsnede ingevoegd, luidende: “, waarbij onderscheid kan worden gemaakt naar regio’s waarin de landbouwgrond is gelegen.”
 - OPMERKING: Onduidelijk is op basis waarvan ‘onderscheid kan worden gemaakt’ en waarom dit onderscheid noodzakelijk zou zijn.

ARTIKEL 11

- In artikel 11, vierde lid, wordt de zin «Zolang de algemene maatregel van bestuur niet in werking is getreden, is de bij of krachtens het eerste tot en met derde lid voor grond met neutrale fosfaattoestand geldende norm van toepassing.» vervangen door: “Zolang in de algemene maatregel van bestuur voor een bepaald jaar geen norm is vastgesteld, geldt voor dat jaar de norm van het meest recente voorgaande jaar waarvoor een norm is vastgesteld.”
 - OPMERKING: Indien in een voorgaand jaar sprake was van overschrijding van de norm, dient minimaal een procentuele reductie te worden nagestreefd.

ARTIKEL 15 lid 1 en lid 2b

- 15.1 Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen, in het belang van een doelmatige afvoer van mestoverschotten of de bescherming en verbetering van het milieu, regels worden gesteld met betrekking tot het in voorraad hebben, verwerken, vernietigen, vervoeren en verhandelen van dierlijke meststoffen.
 - OPMERKING: Voorgesteld wordt het woord ‘vernietigen’ te schrappen. Regels hierover kunnen van toepassing zijn indien sprake is van bijvoorbeeld pathogenen of andere ongewenste dan wel schadelijke stoffen in de mest. Het woord vernietigen zou om die reden gehandhaafd moeten blijven.
- 15.2b De in het eerste lid bedoelde regels kunnen onder meer inhouden een verbod op de in het eerste lid bedoelde meststoffen: b. in voorraad te houden, te verwerken of te vernietigen op een andere wijze dan daarbij is voorgeschreven;
 - OPMERKING: Het woordje ‘op’ ontbreekt. Zie opmerking over ‘vernietigen’.

ARTIKEL 15 (toegevoegd) lid 5

- 15.5 Bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald dat het is verboden dierlijke meststoffen in voorraad te hebben, te verwerken, te vervoeren of te verhandelen zonder voorafgaande registratie bij Onze Minister. Daarbij kunnen regels worden gesteld over de weigering, schorsing of schrapping van een registratie. Die regels kunnen inhouden dat een registratie kan worden geweigerd of geschrapt in het geval en onder de voorwaarden, bedoeld in artikel 3 van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur en dat daaraan voorafgaand het Bureau bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur, bedoeld in artikel 8 van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur, om een advies als bedoeld in artikel 9 van die wet kan worden gevraagd.

- o OPMERKING: In de zin 'Daarbij kunnen regels worden gesteld over de weigering, schorsing of schrapping van een registratie' zou het woord 'vernietigen' toegevoegd moeten worden. Zie opmerking onder artikel 15 lid 1 en lid 2b

HOOFDSTUK V

- Voorgesteld wordt om de huidige titel van hoofdstuk V 'Productiebegrenzing varkens- en pluimveehouderij' te wijzigen in 'Regels inzake de productie van dierlijke meststoffen'.
 - o OPMERKING: Deze aanpassing is in tegenspraak met het beoogde doel van de wijziging van de Meststoffenwet. Er is immers sprake van een structureel mestoverschot. Waarom wordt hier dan uitgerekend het woord 'productiebegrenzing' geschrapt? Er zou moeten staan: 'Regels inzake de productiebegrenzing van dierlijke meststoffen'.
- Aan hoofdstuk V wordt een titel toegevoegd, luidende: MESTVERWERKING
 - o OPMERKING: Zie eerdere opmerkingen in deze brief over mestverwerking.

Wij vinden dat het mestprobleem bij de bron aangepakt dient te worden: Brabant leefbaar. Minder beesten! Mestverwerking is een 'end of pipe' benadering die het risico in zich heeft dat de problemen eerder groter, dan kleiner worden. Om die reden verzoeken wij u kritisch te kijken naar het doel, de doelmatigheid en effectiviteit van de gewijzigde Meststoffenwet.

Met vriendelijke groet,

Mens, Dier & Peel,
Jan van Hoof

Milieuvereniging Land van Cuijk,
Wim Verbruggen

Werkgroep Behoud De Peel,
Wim van Opbergen

Leefbaar Buitengebied Nederweert,
Jos Levels

Behoud de Parel, Horst aan de Maas,
André Vollenberg

Actiegroep Groen Graspeel,
Piet Catsburg

Vereniging Leefmilieu Veghel-Erp,
Gert van Dooren

Stop de stank, Deurne
Maria Berkers